

Христо Спасов – ученият и човекът в моите спомени

Славчо Янев

Много неща могат да се изпишат за един човек, когото не познаваш, но аз съм започнал „кариерата си“ при него, в неговата стая. После продължих да съм от неговите сътрудници, допълващи огромните му стратиграфски и палеонтоложки данни с приноси за скалите, съдържащи макро- или микрофосили.

Все пак трудно е да се забрави атмосферата в неговата стая до първия страничен вход на сегашния Природонаучен музей (до Руската черква), в която се бяха натъкнали тогавашният ст.н.с. I ст. Хр. Спасов, техническият (по необявени официално и никому неизвестно какви лични „политически“ причини) „технически(?) н. с.“ Сл. Янев, т.нар. помощници Перка Спасова и Ани Найденова. Тук цареше тишина и работен дух. Само всяка сутрин вратата се отваряше и за минута-две се подаваше главата на общия ни любимец, по-късно професор Ем. Белмустанов, който „снасяше“ поредния академичен проблем (или институтска клюка) и работата продължаваше пак – делово и спорно. Друг въпрос беше, ако възникваше някакъв научен проблем (най-често по линията Бончев-Яранов). Спасов винаги се стремеше към обективност и избягваше да дава публично мнение по въпроси извън неговата специалност.

Христо Спасов даде добър пример за подкрепа и на хора с по-близка или по-далечна от неговата научна специалност – на мен, на Янаки Тенчов, Иван Николов, Стефан Зафиров, Иван Загорчев, както и на по-младите колеги – Искра Лакова, Валери Сачански, Илияна Бончева, Таня Димитрова... За съжаление, добрите отношения с някои от тях с времето се промениха, но вината за това не бе на Спасов – изглежда някои са гледали на него като на „ракета-носител“, която може да ги изведе напред и после той не им беше вече нужен. Особено като пенсионер. Приятно ми е да знам, че той самият и всички колеги винаги можеха да отличат доброто отношение към него.

Спасов имаше много добри професионални връзки с учени от съседните страни като проф. Мурджану и други румънски изследователи на Палеозоя в Румъния. Аз дължа на него първите си лични и научни контакти с учени като М. Веселинович, Бр. Крстич, Рамовш, братята Флюгел; той пръв ме свърза с някои специалисти от бившата ГДР и с изследователи от много други страни. Отчасти с помощта на тези контакти, по-късно и аз разширих своите научни връзки, а оттам и познанията си за Палеозоя в Европа и света. В това отношение Спасов не проявяваше никакъв егоизъм и се радваше на успехите на своите колеги и, в известен смисъл, ученици, което е качество, дадено невинаги и не всекиму и сега.

Мисля, че Спасов беше такъв, защото знаеше стойността на своите постижения. Тук на първо място, разбира се, трябва да поставим откриването (доказването) на Девонската система в България и нейното широко проследяване. Той прояви познания, находчивост и упоритост, т.е. всичко, което е необходимо за един истински талант в своята област (в случая на знанието).

Много ми се иска, в негов стил, да премълча и един немалко достоен към него факт по отношение откриването на Добруджанския Карбон. Тримата, Спасов, Будуров и аз, обикаляхме всички познати находки на стария Палеозой в нефтените сондажи на СИ България, описани отначало, макар и по-наивно, от Лъв Панайотов и Красимира Богданова, когато решихме да посетим и някои други сондажи, без установен в тях Палеозой. Между тях попадна и Р-50 Раковски. Той беше пред закриване. И тогава... в прехвърлената ядка ние намерихме един или два отпечатъка от флора, която ни удиви, но Спасов я определи като горнокарбонски Калиптериси (!). Тази находка бе съобщена с доклади в ГИ и в Комитета по геология. Вероятно тези доклади се намират и сега в архива на нашия Институт и в Националния геофонд. За

съжаление имената на первооткривателите не се споменават никъде, но аз дължа да кажа, че не бива да се забравя поне името на Спасов, който пръв от нас оцени важноста на тази находка. Това трябва да се припомни, защото това име липсва в много по-късните доклади на З. Николов и колектив, независимо от огромната работа на наши и чуждестранни специалисти, хвърлените държавни средства и огромната потенциална полза от това национално богатство. Липсва само первооткривателят, който позна ролята на едно малко откритие!

Едно голямо дело на Спасов е и създаването на Библиографията на литературата по геология на България. Една трудна, неблагодарна работа, която не се мери с пари и невинаги се среща с разбиране от тези, които трябва да я подкрепят финансово. У мен остава горчив привкус всеки път, когато си припомня някое от неговите нахлувания в моя кабинет (доста след неговото пенсиониране) с думите „Ама ти защо не си ми казал, че имаш статия и... еди къде си“. Дано все пак някой подкрепи финансово това недовършено и недооценено дело.

Постъпила на 03.12.2020 г., приета за печат на 22.01.2021 г.
Отговорни редактори Борис Вълчев и Йоцо Янев